

Nr 9.

Ankom till riksdagens kansli den 5 mars 1920 kl. 4 e. m.

Bevillningsutskottets betänkande, i anledning av väckt motion om upphävande av gällande bestämmelser angående skattefrihet för medlemmar av konungaätten.

(2:a avd.)

Närvarande: herrar Röing, friherre Fleming, Gustaf Nilsson, Wijk, A. E. Örne, K. A. Nilson, Wohlin, Boman, Rosén, Månsson i Hageström, Holmström, Jonsson i Hökhult, Bergman, Johansson i Kullerstad, Olsson i Kullenbergsorp, Olsson i Ramsta, P. Albert Bergström, Jespersion, Sköld och Lithander.

I en inom andra kammaren av herr *Hansson* i Rättvik väckt motion, nr 170, vilken hänvisats till bevillningsutskottet, hemställes, »att riksdagen med upphävande av den skattefrihet, som medlemmarna av kungaätten för närvarande åtnjuta, måtte besluta, att ur förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt av den 28 oktober 1910 punkt a) i 5 § 1 mom. skall utgå, samt likaledes att ur förordningen av samma datum angående bevillning av fast egendom samt av inkomst punkt c) i 12 § 1 mom. skall utgå.» Samtidigt hemställes, att bevillningsutskottet måtte vidtaga de ändringar i övrigt i gällande skatteförordningar, som ett bifall till motionen kunde föranleda.

Beträffande motiveringen härför får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet.

Medlemmar av konungaätten åtnjuta sedan gammalt viss undantagsställning i beskattningsavseende. Denna privilegierade ställning är för närvarande reglerad genom särskilda undantagsbestämmelser i 12 § 2 mom. c) bevillningsförordningen samt 5 § 1 mom. a) och 12 § förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt. Enligt dessa bestämmelser är »medlem av konungaätten» befriad från erläggande av bevillning och inkomstskatt för av staten anvisat anslag samt inkomst av kapital ävensom från skatt för förmögenhet. I övrigt råder likställighet med övriga medborgare. De kungliga personerna hava således att utgöra exempelvis bevillning av fast egendom samt bevillning och inkomstskatt för annan inkomst än ovan sagts, ävensom, i mån av bevillningsplikt, utskylder till kommunen.

Motionären avser förmodligen genomförande av fullständig skattskyldighet för ifrågavarande personer, ehuru väl hans hemställen icke berör deras hittillsvarande frihet från förmögenhetsskatt.

Tidigare
motioner i
ämnet.

I sin nuvarande begränsning till av staten anvisat anslag samt inkomst av kapital fixerades de kungligas skatteprivilegium i 1861 års bevillningsförordning. Sedermera hava tid efter annan i riksdagen gjorts framställningar om upphävande av detta privilegium helt eller delvis. Vid 1873 års riksdag väcktes motion om detsammias avskaffande och 1877 om dess inskränkande till statsanslagen. I båda fallen avslögs motionerna, närmast av statsrättsliga skäl. Vid 1908 års riksdag väckte herr Nilsson i Malmö m. fl. en motion, II: 189, angående upphävande av de kungliga personernas bevillningsfrihet för av staten anvisat anslag samt för inkomst av kapital. Sedan bevillningsutskottet, under hänvisning till att konungahusets skattefrihet ursprungligen grundade sig på gammal sedvänja, avstyrkt motionen, med reservation av herr Branting, gillades utskottets mening av båda kamrarna. Två år senare, i samband med de för 1910 års riksdag framlagda nya skattepropositionerna, återkom herr Nilsson med en motion, II: 289, i enahanda syfte, denna gång riktad mot den nya skatteförordningens bestämmelser om medlemmars av konungaätten frikallande från inkomstskatt för inkomst av kapital samt från förmögenhetsskatt. Av staten beviljat apanage skulle däremot bibehållas skattefritt. Sedan utskottet, med erinran, att de kungligas skattefrihet motsvarades av »vissa grundlagsenliga inskränkningar i deras förvärvsmöjligheter», avstyrkt motionen och herr Branting reserverat sig mot utskottets hemställen, bifölls denna av första kammaren, varemot reservationen biträdades av andra kammaren. Vid företagen gemensam votering segrade första kammarens mening.

*Förhållan-
dena i Dan-
mark och
Norge.*

Då spörsmålet om det svenska konungahusets skatteprivilegium nu ånyo dragits under riksdagens prövning, har utskottet funnit det vara av visst intresse att erfara, huru denna fråga ordnats på andra håll. Härvid har det syntts vara tillfyllest att låta jämförelsen stanna vid förhållandena i våra grannländer Danmark och Norge.

I *Danmark* äro, enligt vad utskottet inhämtat, konungen och medlemmar av det kungliga huset fria såväl från inkomstskatt och förmögenhetsskatt till staten som ock från kommunal inkomstskatt. De hava endast att erlægga »Ejendomsskyld», en objektsskatt för fast egendom.

Även i *Norge* gäller, att konungen och den kungliga familjen äro helt befriade från inkomst- och förmögenhetsskatt men däremot skyldiga utgöra förekommande objektsskatter för fast egendom såsom »ejendomsskat» till amt och herred.

Man finner således, att våra grannländers konungahus intaga en i förevarande hänseende i viss mån mera gynnad ställning än vårt eget.

*Utskottets
yttrande.*

Även om den synpunkten kan tillmätas visst fog, att det svenska konungahuset icke bör sättas i sämre ställning än grannländernas, synes dock det för frågan avgörande vara att söka i vissa rent svenska förhållanden. Främst är härvid att beakta stadgandet i regeringsformens § 45, att »varken Svea rikets kronprins och arvfurste eller prinsar av det konungliga huset skola hava något livgeding eller civilt ämbete», vilket stadgande tolkats vidsträckt och anses innebära hinder för medlem av konungahuset att innehava annat ämbete än militärt ävensom att för sådant ämbete uppbära lön. Då det dessutom, åtminstone hittills, ansetts praktiskt uteslutet, att en medlem av konungahuset skulle bekläda anställning i enskild tjänst eller uppträda som privat näringsföretagare, är det uppenbart, att de kungliga personernas förvärvsmöjligheter äro starkt kringskurna, jämfört med övriga medborgares. I detta sammanhang förtjänar också att beaktas, hurusom för det kungliga husets medlemmar gälla även andra inskränkningar i såväl politiska som allmänt medborgerliga rättigheter.

Utan att ytterligare ingå på det principiella spörsmålet, huruvida och i vad mån medlemmar av konungaätten böra vara skattskyldiga till stat och kommun, håller utskottet före, att rent praktiskt taget den närvarande tidpunkten icke är lämplig för en ändring av bestående förhållanden härutinnan. De nuvarande statsanslagen till vissa medlemmar av konungahuset utgå med belopp, som för lång tid sedan fixerades. Sålunda fastställdes beloppet av konungens apanage redan vid 1865—

1866 års riksdag, kronprinsens apanage 1881 samt hertigarnas av Västergötland och Närke 1887. Några andra apanage än de nu nämnda utgå icke för närvarande. Det är uppenbart, att genom penningvärdets fall apanagens reella värde numera högst väsentligt reducerats. En nu vidtagen utsträckning av de kungligas skattskyldighet skulle medföra en så stark ytterligare reduktion, att en sådan åtgärd rättvisligen borde kombineras med en utredning angående erforderlig ökning av anslagsbeloppen.

Från synpunkten av det allmännas skatteintresse är den föreliggande frågan uppenbarligen av ganska ringa vikt. Från statens intresse torde kunna helt bortses, och vad kommunerna beträffar, får ihågkommas, att i allt fall fast egendom och näring icke äro inbegripna under den omhandlade skattefriheten. Då de kungliga personerna i regel äro bosatta i Stockholm, torde de kommunala konsekvenserna av deras skattefrihet praktiskt taget vara begränsade till huvudstaden, för vilken de emellertid torde vara föga kännbara.

Med hänsyn till ovan berörda förhållanden har utskottet ansett skäl föreligga för bibehållande av konungahusets ifrågavarande undantagsställning, och får utskottet alltså hemställa,

att förevarande motion, II: 170, av herr Hansson i Rättvik om upphävande av gällande bestämmelser angående skattefrihet för medlemmar av konungaätten, icke må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 5 mars 1920.

På bevillningsutskottets vägnar:

ERIK RÖING.

Reservationer:

av herrar *Gustaf Nilsson, Örne, Månsson* i Hagaström, *Holmström, Johansson* i Kullerstad, *P. Albert Bergström* och *Sköld*, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava följande lydelse:

»Ehuru medlemmarna av den svenska konungaätten i vissa avseenden intaga en särställning i jämförelse med andra medborgare, gäller detta tydligen ej privatekonomiska förhållanden. Ingenting lägger hinder i vägen för medlem av konungaätten att äga och besitta fast egendom, att driva yrke eller rörelse eller att inneha privatförmögenhet. Visserligen stadgar 45 § regeringsformen, att en sådan medborgare icke får bekläda civilt ämbete, men denna bestämmelse har emellertid ej tillkommit för att hindra inkomstmöjlighet, då intet förbud gäller för deltagande i det privata förvärvslivet. Men i beskattningshänseende förefinnes en anmärkningsvärd olikhet mellan vanliga medborgare och medlemmar av konungaätten. Om denna olikhet varit konsekvent i anslutning till någon princip, hade kanske mindre varit att säga, men särställningen är fullkomligt godtycklig. Medlem av konungaätten får nämligen erlägga skatt till staten för inkomst av fastighet och av arbete, rörelse eller näring men ej för inkomst av kapital; ej heller får han erlägga förmögenhetsskatt. Likaledes får han utgöra bevilling, landstings-, väg- och kommunalskatt för fast egendom och för all annan inkomst än av kapital. Detta skulle väl t. ex. innebära, att om en medlem av konungaätten på rörelse förtjänar en förmögenhet, så får han erlägga alla möjliga skatter för denna inkomst. Placerar han detta sitt kapital i fastigheter, beskattas avkastningen, lägger han det i aktier, blir avkastningen däremot skattefri. Det torde vara ofrånkomligt, att härvidlag föreligger en anomali, som bör rättas till.

Detta beträffande privatförmögenhet och inkomster i det privata förvärvslivet. Däremot torde de apanage, som i enlighet med civilistan tilldelas medlemmar av konungaätten, icke för närvarande åtminstone böra beskattas. Dessa anslag bestämmas ju vanligen en gång för alla, och de som för närvarande utgå ha ju fastställts under förutsättning av skattefrihet. En nu beslutad beskattning skulle därför innebära en reel förminskning, som väl då på annat sätt finge ersättas.

På grund av det ovan anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen i anledning av herr Hanssons i Rättvik motion, II: 170, måtte besluta, att ur förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt av den 28 oktober 1910 orden i § 5 mom. 1 a) »samt för inkomst av kapital» och i § 12 c) 'Medlem av konungaätten är frikallad från utgörande av förmögenhetsskatt' samt ur förordningen om bevillning av fast egendom samt av inkomst av den 28 oktober 1910 orden i § 12 mom. 2 c) 'samt för inkomst av kapital' måtte utgå.»

Härefter hava reservanterna anført:

»Då emellertid grundlagsenligt ett sådant yrkande icke torde kunna framställas reservationsvis, emedan det går utöver motionens yrkande, och då en framställning om bifall till motionen icke kan vara lämpligt, eftersom den icke innehåller krav på upphävande av konungaättens frihet från att utgöra förmögenhetsskatt, ha vi, som anse denna fråga vara av helt och hållet principiell innebörd och sålunda böra lösas i ett sammanhang, icke ansett oss kunna framställa något yrkande»;

av herr *Rosén* mot viss del av motiveringen.